

HACCIN ÖNEMİ VE KAZANDIRDIKLARI

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü li'l-lâhi Rabbi'l-âlemîn. Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih.

Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn seyyidinâ ve senedinâ ve tâcu ruûsina ve taibîbi kulûbina Muhammedini'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-ceza.

Çok aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'a hamd ü senâlar olsun. Şu mübarek beldelere mukaddes diyarlara ziyaretimizi bize müyesser eyledi. Allah'ın biz kullarına verdiği nimetler sayılamayacak kadar çoktur.

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا

Ve in teûddû ni'metellâhi lâ tuhsûhâ.¹

Çünkü her şeyimiz O'nun lütfudur, ihsanıdır. Nimetlerin en büyüğü müslüman olmak nimetidir. Çünkü insan ancak mü'min olduğu zaman âhiret saadetini

¹ 14/İbrahim, 34.

garantileyebiliyor, ancak imanlı olduğu zaman cennete girebiliyor. Múřrik, kâfir, itikatsız- inançsız ise ebedî hayatı mahvoluyor. Bu dünya mühim değil, gelip geçiyor ama ebedî hayatı mahvoluyor. O bakımdan, sayılamayacak kadar çok olan nimetler içinde Rabbimiz'in en büyük nimeti biz kullarına; bizi müslüman olma şerefine sahip kılmış olmasıdır.

Çok şükür şu anda müslümanız; Allah bizi müslüman bir anneden babadan, müslüman bir diyarda dünyaya getirdi. Çok şükür haramlara, günahlara mümkün olduğu kadar bulaşmamaya çalışarak yaşadık. Bu nimetin içinde bugünlere geldik. Allah bu nimeti ömrümüzün sonuna kadar devam ettirsin ve şu can emanetimizi de Allah'a yine mü'min bir kulu olarak teslim etmemizi, âhirete mü'min kulu olarak göçmemizi nasip eylesin. Huzuruna sevdiği, razı olduğu bir kul olarak çıkmayı nasip eylesin.

Bu dünyadan firavunlar gelmişler geçmişler. Tantanalı, saltanatlı, debdebeli, şaşaalı hayatlar sürmüşler. Nice insanlar kendilerine hizmet etmiş; hazineleri altın,

gümüő, cevher dolu olmuş ama kıymeti yok. Firavunların, Nemrutların, kâfirlerin, Kayserlerin, Kisraların ve diğerlerinin imanı olmadıktan sonra, bu dünyada ellerinde olan sarayların, hazinelerin hesabını vermekten aciz durumda, âhirette periőan durumda olacaklar.

Biz elhamdülillah müslümanız ve Allahu Teâlâ hazretleri ne buyurduysa, ne emrettiyse onu yapmaya niyetliyiz. Diyoruz ki; “Yâ Rabbi, emret, emrini tutalım.” Bildiğimiz kadar da emirlerini yerine getirmeye çalışıyoruz.

Bizim memleketimiz sıcak değil. Memleketimizde az çok kurulmuő bir düzenimiz vardı. Bu kadar sıcağa, izdihama, sıkıntıya, Arafat’taki o çeşitli meőakatlere, Müzdelife’deki o derbederliğe, dağınıklığa, Mina’daki sıkışıklığa niye katlanıyoruz? Katlanıyorsak eğer, Allah rızası için, sevap olduğu için; Allah razı olsun diye yapıyoruz. Demek ki elhamdülillah bir derece güzel bir durumumuz var ki; malımızdan, canımızdan, rahatımızdan Allah için fedakârlık yapacak bir durumdayız. Allah bize bu imanı, bu iz’anı, bu irfanı nasip etmiş, çok şükür!

Elbette burası rahat yeri değil. Elbette burası keyif ve safâ yeri değil. Burası çok ince mânalarla, sırlarla dolu olan, çok ibretli, çok hikmetli, çok ilâhî bir seyahat ve bir ziyaret yeri. Allahu Teâlâ hazretleri emir buyurmuş, mühim bir emir olarak;

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتِطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

*Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Ve lillâhi ale'n-nâsi hiccu'l-beyti men'istetâ'a ileyhi sebîlâ.*²

Beytullah'ı usulüne uygun olarak ziyaret edip hac vazifesini yapmak, Allah'ın, gücü yeten kullarının boynuna yazdığı bir fariza, bir vecibe. Bunu emretmiş Allahu Teâlâ hazretleri. Elhamdülillah bu vazifeyi yapmaya çalışıyoruz.

Hep duyuyoruz ki; "Haccınız mebrur olsun..." diyorlar. Biz de sizlere onu temenni ederiz. Allah şu yaptığınız haccınızı mebrur bir hac eylesin. Sa'yinizi meşkûr bir sa'y eylesin.

² 3/Âli İmran, 97.

Amellerinizi kabul eylesin. Günahlarınızı mağfiret eylesin. Bunları temenni ediyoruz.

a. Hacc-ı mebrur nedir?

Mebrur hac hakkında Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den benim gördüğüm bir-iki hadîs-i şerîf var.

Câbir *radıyallâhu anh*'den rivayet edildiğine göre, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyurmuş ki;

بِرُّ الْحَجِّ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَطِيبُ الْكَلَامِ

*Birru'l-hacci it'âmu't-taâm ve tîbu'l-
kelâm.*³

Mebrur hac, haccın iyi olması, Allah'ın seveceği bir tarzda güzel bir hac olması ne ile olurmuş?

Peygamber Efendimiz şöyle işaret buyurmuştur: *İt'âmu't-taâm*; yemek

³ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 658, r. 1778; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, V, 431, r. 10390; Beyhakî, *Şu'abu'l-Îmân*, VI, 25, r. 3824; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VIII, 203, r. 8405; Ebû Nuaym,; Bk. Ahmed b. Hanbel, III, 325, r. 14482; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 13, r. 11834.

yedirmek, ziyafet çekmek. *Ve tîbu'l-keîâm*; tatlı, hoş, güzel söz söylemek.

İkisinin de altında yatan mâna ne?

Karşıdaki adamın parası yok mu? Aç mı? Açık mı? İkisinin altında yatan mâna; gönül yapmak, gönlünü hoş etmek. Tatlı sözle de, insan karşısındakinin gönlünü alabilir, yemek yedirmekle de. “Bizim eve buyur, misafirimiz ol, lütfen, soframızı şereflendir, Allah ne veriyse bir şeyler yiyelim.” diyorsunuz. O da bu yakınlıktan memnun oluyor; evinize geliyor, sofranıza oturuyor, bir samimiyet oluyor. Netice itibariyle gönül yapıyorsunuz.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri şu bizim ziyaret ettiğimiz Kâbe-i Müşerrefe'ye dedi ki;

“Yâ Kâbe-i Müşerrefe! Ne kadar şereflisin, ne kadar mübareksin, ne kadar kıymetlisin! Ama Allah'a yemin olsun ki Allah indinde mü'minin kalbi senden daha kıymetlidir.”

Kâbe'ye ne kadar hürmet ediyoruz! Dönerken nasıl ağlıyoruz, örtüsüne sarılıp nasıl gözyaşı döküyoruz! Ellerimizi duvara yapıştırıp, yanağımızı taşlarına koyup nasıl

hüngür hüngür ağlayıp dua ediyoruz! Ne kadar kıymetli o Kâbe! Dünyanın her yerinden milyonlarca insan nice fedakârlıklarla buraya gelmiş, geliyor, etrafında dönüyorlar. Kimisi izdihamdan eziliyor, ölüyor. Ötekiler yine korkmuyor, bu vazifelerini yapmaya devam ediyorlar. Ama Peygamber Efendimiz yemin ediyor ki; “Vallahi mü’minin kalbi senden daha şerefli, daha kıymetli!” diyor.

Kâbe ile ilgili bu hadisi, Kâbe’yi ziyaret etmeyen bir insan anlayamaz. Ama Kâbe’yi ziyaret eden, Kâbe’ye insanların ne kadar hürmet ettiğini, ne kadar sevgi duyduğunu, ona nasıl itibar ettiğini gören bir insan, bu hadisin mânasını canlı olarak yakalar. Mü’minin kalbi Kâbe’den kıymetli. Onun için Mevlânâ Farsça bir şiirinin baş tarafında diyor ki;

“Kâbe netice itibariyle Halil İbrahim Peygamber’in bina ettiği bir yapıdır. Ama mü’minin gönlü, Allah’ın nazar ettiği, teveccüh eylediği bir mahaldir. Onun için, Kâbe’yi ziyaret etmekten gönül yapmak daha önemlidir.”

Biz Şimdi bir hac yaptık. Ama *it'âmu't-taâm* yapmadık. Belki bazı arkadaşlar bazı arkadaşları kahvaltıya çağırmıştır, belki elindekinden bir Şeyler yedirmiştir. Çok yapmadık bunu. Ama burada, kesenin ağzını açıp da Allah rızası için fedakârlık yapmak meselesi de var.

Bizim önümüzde bir tır duruyordu. Zengin birisi gelmiş. “Bunun içinde ne kadar ayran, meşrubat, satacağın malzeme var? Kaç para bunlar?” “Şu kadar.” “Al parasını, sebil dağıt benim namıma...” Nasıl biliyor kârını adam?

İnsan sevdiği için fedakârlık yapar. Mü'min de çok çok sevdiği Rabbi için, nispeten sevilen paradan -mal canın yongası demişler; para da seviliyor çünkü her Şey para ile alınıyor veriliyor- Allah için feda eder.

İbrahim *aleyhisselâm*'ı düşünelim. İbrahim *aleyhisselâm*'ın Sâre hanımından uzun zaman çocuğı olmadı. Evlat istediler. Hangi evli çift, karı-koca evlat istemez? Evlat istediler, istediler, olmadı. Sonra Hâcer validemizden İsmail *aleyhisselâm* dünyaya geldi. Düşünün, bir baba yıllar yılı evlat

bekliyor. Bir ana-baba yıllarca evlat bekliyor. Sonra bu evlat büyüyor. Evlat güzel mi güzel, terbiyeli mi terbiyeli, anlayışlı mı anlayışlı, gözlerinin bebeği.

Sonra Allah *celle celâluh*, rüyada İbrahim *aleyhisselâm*'a o evladını kurban etmesini emretti. Peygamberlerin rüyası oyuncak değildir. Rüya vahyin bir bölümüdür. Çünkü onların gönülleri uyumaz. Peygamber Efendimiz öyle buyuruyor; “Benim gözüm uyur, kalbim uyumaz.” diyor. “Ben önden de görürüm, arkamdakini de görürüm.” buyuruyor. Çünkü görme dediğimiz şey gözle değildir. Göz ışınları alıyor, sinirlere götürüyor. Doktor kardeşlerimiz bilir; sinirler beyine sinyal götürüyor. Beyin kafatasının içinde, kemiklerin içinde, dışarısını hiç görmeyen bir varlık olduğu halde, o gelen sinyallerden önünü görüyor. Allah uygun sinyali verirse arkayı da gösterir, sağı da gösterir, uzağı da gösterir, yakını da gösterir.

İbrahim *aleyhisselâm* rüyasında evladını kestiğini gördü. Kendinizi olayların içindeki şahısların yerine koyarsanız, daha iyi anlamak mümkün olur. On iki yaşına gelmiş bir

çocuğunuz var. Erkek çocuk, beklemişsiniz, olmuş. “Elhamdülillah Allah bana levent gibi bir erkek evlat verdi.” demişsiniz. Erkek evlat daha da isteniyor. Tabii kız da olsa erkek de olsa hepsinin hayırlısı, ama eski devirde erkek evlat daha da önemliydi. Hatta bu Araplar, eskiden kız çocuklarını gömerlermiş, biliyorsunuz utanırlarmış. “Kız çocuk doğdu.” diye utançlarından perdelerin arkasına saklanırlarmış.

Allah İbrahim *aleyhisselâm*'a; “Evladını kurban edeceksin.” diyor. Halilullah, Allah'ın dostu. Allah vermiş bu sıfatı.

وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

*Ve'ttehaze'llâhu ibrâhîme halîlâ.*⁴

İbrahim'i samimi dost, hakiki dost edinen Allah'ın kendisi. Neden?

İbrahim *aleyhisselâm* önüne iki yol çıktı mı, daima Allah için olan tarafı tercih edermiş. Ölçermiş; keyfi, nefsi için, para, menfaat için değil; hangisi Allah'ın daha çok seveceği yolsa onu yaparmış. Hiçbir sofrasına

⁴ 4/Nisa, 125.

misafirsiz oturmamış, daima misafir ağırlarmış. Cömertliği var. Halim selimliği var. İnce, rakik, rikkatli kalbi var. Bu da önemli.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

*İnne İbrâhîme le-evvâhun halîm.*⁵

Bu âyet-i kerîmeyi de hatırımızda turalım.

Evvâh; çok ah eden, çok duygulu, çok hassas insan demek. *Halîm* de hilim sahibi, yumuşak demek. İbrahim *aleyhisselâm*'ı kaşı çatık, sert bir insan sanmayın; değildi. Halim selim, duygulu, gözü yaşlı, sevimli, çok hassas bir insandı. Yani katı bir insan çocuğunu; kaşlarını çatar, bağına taş basar, “Öldürsünler.” diyebilir ama İbrahim *aleyhisselâm* öyle değildi. *İnne İbrâhîme le-evvâhun halîm.* Âyet-i kerîmede böyle bildiriliyor.

“Evladını keseceksin.” diye emir geliyor. İbrahim *aleyhisselâm* tereddüt etmiyor, evladını kesecek. Dürüst de insan. Diyor ki;

⁵ 9/Tevbe, 114.

يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا
تَرَى

*Yâ buneyye innî erâ fî'l-menâmî ennî ezbehuke fenzur mâzâ terâ.*⁶

Gidiyor, konuyu İsmail *aleyhisselâm*'a da açıyor. İsmail *aleyhisselâm* 10-12 yaşında, yani ilkokulu bitirmiş, ortaokula yaklaşmış bir çocuk gibi yaş seviyesi olarak. Diyor ki;

“Evladım ben rüyamda seni kesme emri aldım, kurban etme emri aldım. Düşün bakalım sen ne dersin bu işe?”

Manzarayı düşünebiliyor musunuz? Yani o rüyayı gören İbrahim *aleyhisselâm*'ı anlayabiliyor musunuz? Bu hüküm kendisine bildirilen İsmail *aleyhisselâm*'ı anlayabiliyor musunuz? Anlıyoruz hepimiz, tüylerimiz diken diken oluyor!

Ne cevap veriyor İsmail *aleyhisselâm*?

يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ

⁶ 37/Saffat, 102.

Yâ ebetif'al mâ tu'mer. “Ey benim sevgili babacığım, Allah sana neyi emretmişse yap onu.” *If'al mâ tu'mer.* “Emrolunduğun şeyi yap babacığım, kes beni!” diyor.

Çocuktaki asalete bak, duygusuna bak!..

Ben bilmiyorum yani, ben düşününce sırtım ürperiyor, terliyorum.

“Yap babacığım emrolunduğun şeyi.”

سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

*Setecidunî inşâallâhu mine's-sâbirîn.*⁷

“İnşaallah babacığım, beni sabredenlerden bulursun.” diyor. Kolay değil kafası kesilmek.

Sonra bıçağı alıyor İbrahim *aleyhisselâm*, kesmeye teşebbüs ediyor ama Allah kestirmiyor. Yerine koç gönderiyor.

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

*Ve fedeynâhu bi-zibhin azîm.*⁸ Büyük bir koç gönderiyor, “Bunu kes.”

⁷ 37/Saffat, 102.

⁸ 37/Saffat, 107.

قَدْ صَدَّقَتِ الرُّؤْيَا

*Kad saddakte'r-ru'yâ.*⁹ “Sen rüyanın emrini ihlâs ile yapacak bir insan olduğunu gösterdin, rüyanı doğruladın, ihlâsını ispat ettin. Ben seni imtihan ettim.” diyor.

b. Hepimiz Her An İmtihandayız.

Hacda da İmtihandayız

Allah *celle celâlüh* hepimizi imtihan ediyor. Sizi de bizi de, herkesi, peygamberini de, peygamberinin oğlunu da. Herkes imtihanda... İbrahim *aleyhisselâm*'ın, İsmail *aleyhisselâm*'ın imtihanı ne kadar zor bir imtihan ve nasıl başarmışlar. Rüyada oğlunu kesmeyi görüyor, kesmeye kalkışıyor. Oğul kendisinin kesilmesi hükmünü duyuyor, boyun uzatıyor, kabul ediyor. Fedakârlığın büyüklüğüne bakın! Bir sürü evladı olsa insanın; “Ne yapalım, hadi bir tanesi, sabredeyim.” diyebilir insan. Ama böyle kıymetli, böyle güzel, böyle asil bir evlat.

İmtihan hepimizin başında.

⁹ 37/Saffat, 105.

Siz sanıyor musunuz ki buraya gelirken imtihan geçirmediniz, burada imtihan görmediniz, burada imtihan görmüyorsunuz, burada imtihan görmeyeceksiniz? Şeytan sizi rahat bırakıyor, öyle mi sanıyorsunuz? Mümkün mü? Şeytan İbrahim *aleyhisselâm* ile İsmail *aleyhisselâm*'ın peşine düşmedi mi? İbrahim *aleyhisselâm*'ı döndürmeye, Allah'a âsi etmeye çalışmadı mı? İsmail *aleyhisselâm*'ı kışkırtmadı mı? Onu döndürmeye çalışmadı mı?

Mina'da neyi taşladık biz? Niye taşladık? İbrahim *aleyhisselâm* şeytana taş attı, "Defol mel'un! Ben Allah'ın emrini yapacağım, sen ikide birde geliyorsun fit koyuyorsun, vesvese veriyorsun, aldatmaya çalışıyorsun." İbrahim *aleyhisselâm* şeytanı taşladı. Biz aynı şeyi yapıyoruz. Şeytan bizi rahat bırakıyor mu? Bırakmıyor. Tam şeytanı taşlamaya gittiğiniz zaman evde hanımla kavga ediyorsunuz. Şeytan kavga ettiriyor. Tam taşlamış geliyorsunuz, bir imtihan oluyor, kaybediyorsunuz. Her an imtihan. O kadar bariz. İnsan ibret alsın, dikkat etse, gözünü açsa, göreceği o kadar bariz imtihanlar var!

Biz buraya Allah'ın bir lütfu ile geldik. Eğer müslüman olmasaydık, Allah'ın bizim üzerimizde İslâm nimeti olmasaydı, bizim, buraların güzelliğinden haberimiz olmazdı. Hindular Ganj Nehri'ne gidiyorlar, orada çimiyorlar, çıpıllaşıyorlar, çamurlu suların içinde... Onların haccı öyle, Hindular öyle. Hıristiyanlar bir âlem. Yahudiler Kudüs'te ağlama duvarına gidiyor, orada ağlıyorlar. Allah'a hamd ü senâlar olsun ki Hz. Âdem atamız *aleyhisselâm*'dan oğlu Şit *aleyhisselâm*'dan beri yapılmış, insanlığın tarihi kadar eski bir ibadet yerine, peygamberlerin gömüldüğü, peygamberlerin dolaştığı yerlere geldik, geliyoruz.

Peygamberler tarihini burada okudum. Peygamberlerin çoğu Cebel-i Ebû Kubeys'te defnedilmiş; Safa tepesinin arkasında, şimdi Saray'ın olduğu yerde. Çoğu oralarda medfun. Bir kısmı *rükn* ile *makam* arasında defnedilmiş. İsmail *aleyhisselâm* Hicr-i İsmail'de defnedilmiş. Kâbe'nin o açık olan duvarın arkasındaki kısmında daha nice nice peygamberler olduğu rivayet ediliyor. Yani buranın kıymetini melekler de biliyor,

peygamberler de biliyor, evliyâullah da biliyor. Çoğu orada burada yaşamış ama gelmiş sonunda Kâbe-i Müşerrefe'nin çevresinde ve burada defnolunmuş, kabirleri buralarda.

Şimdi bize elhamdülillah Allah nasip etti, müslümanız. Ama müslümanların da çeşitleri var. Bir kısmı ibadetine-taatine mukayyet değil; aldırmıyor, bilmiyor. Namazını kılmıyor. Niye kılmıyorsun? “Allah affeder.” İçkisini içiyor. Niye içiyorsun? “Gençliktir, bırakınız inşaallah, tevbekâr oluruz hocam.” Haramı, faizi yiyor. Allah'ın bütün yasakladıklarını yapıyor, bütün emirlerinden kaçıyor. O da müslüman. Müslümanlığı da kimseye bırakmıyor; sana da bana da bırakmıyor. “Ben daha iyi müslümanım. Siz biraz sofusunuz. O kadar öyle olmamak lazım.” diyor. “Eğlenme zamanında eğlenmek lazım, ibadet zamanında ibadet etmek lazım.” gibi diyenler var yani. Bunları hepiniz kulağınızla duyuyorsunuz, gazetelerde okuyorsunuz.

Allah'a hamd ü senâlar olsun. Allah bizi kendisine bağlı, edepli kullardan eylesin. Âsi etmesin. Şeytana aldananlardan, nefse uyanlardan eylemesin. Elhamdülillah biz

haccın kıymetini anlamış, “hacca geleceğiz” diye paramızdan para ayırmış insanlarız. Müracaat etmişiz, Allah da nasip etmiş, buraya gelmişiz. Müslümanlığı nasip etmiş, müslüman olmuşuz. Haccın kıymetini anlamışız, müracaat etmişiz. Müracaat edenlerden nice nice edip gelemeyen insanlar var. Bize kapı açılmış. O da Allah’ın bir lütfü. Gelmişiz elhamdülillah, buralarda ibadet ediyoruz.

Şöyle etrafıma bakıyorum, suizancı bir insan değilim, yani her şeyi kötüye yormam ama hacıların çoğunun haline, tavrına bakıyorum; bu ibadetin ne kadar önemli bir ibadet olduğunun farkında değil.

Bir-iki hadîs-i şerîf okuyayım, kıymeti bilinsin diye.

Birisi:

الْحَاجُّ يَشْفَعُ فِي أَرْبَعِ مِائَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَيُخْرِجُ مِنْ
ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

el-Hâccu yeşfe’u fî erba’i mietin min ehli beytihî ve yahrucu min zünûbihî ke-yevmi veledethu ummuhû.

Ebû'l-Mûse'l-Eş'arî *radiyallâhu anh'*den el-Bezzâz rivayet etmiş. Diyor ki Peygamber Efendimiz müjde olarak sizlere ve bizlere;

“Hacı, ehli beytinden dört yüz kişiye şefaath edecek.”

Dört yüz kişiye! İnsanın üç tane, dört tane oğlu vardır, bir anası babası vardır, birkaç torunu, dayısı, amcası vardır. Yani düşününce; bir hacı dört yüz kişiye kıyamet gününde şefaath edecek. Hem kendisi kurtuluyor, hem de ne kadar insanı kurtarıyor! Allah'a hamd ü senalar olsun. Tabii hacc-ı mebrur yaparsa; yani gönül yıkmadan, gönül alarak, cimrilik yapmadan, yumuşak konuşarak, sabrederek, ziyafet çekerek, hoş konuşarak, iltifat ederek, cömertlik yaparak bir tatlı hac yaparsa, kendisi bir kere cennetlik oluyor.

الْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ

*el-Haccu'l-mebrûru leyse lehû cezâun ille'l-cenneh.*¹⁰ Başka bir mükâfatı yok,

¹⁰ Buhârî, “Umre”, 1, r. 1773; Müslim, “Hac”, 79; Tirmizî, “Hac”, 90, r. 933; Nesâî, “Menasikü'l-Hac”, 5, r. 2629; Ibn Mâce, “Menasik”, 3, r. 2888; Muvatta', “Hac”, 21; Ahmed b. Hanbel, II, 461, r. 9941; Ramuzu'l-Ehadis, 201/8.

cennet. Cennetlik oluyor elhamdülillah, bu bir. Ehli beytinden, etrafından, ahabından, akrabasından dört yüz kişiye de şefaah hakkı var.

Parayla alınır mı bu veya para gidecek diye endişe ederek bu kıymetli fırsat kaçırılır mı? Bu kadar kıymetli bir fırsat kaçırılır mı?

Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz başka bir hadîs-i şerîfinde;

الْحَاجُّ الرَّاِكِبُ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَضَعُهُ بَعِيرُهُ حَسَنَةٌ
وَالْمَاشِي لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا سَبْعُونَ حَسَنَةً
مِنْ حَسَنَاتِ الْحَرَمِ

*el-Hâccu'r-râkibu lehû bi-küllî hatvetin yedauhû baîruhû hasenetun. Ve'l-mâşî lehû bi-küllî hatvetin yahtûhâ seb'ûne hasenetin min hasenâti'l-harem.*¹¹

Bunun da kıymetini anlayalım. İbn-i Abbas radiyallu anhüma'dan rivayetle buyurmuş ki Peygamber Efendimiz: Hacı eskiden ya binekli

¹¹ Bezzâr, *Müsned*, XI, 313, r. 5119; Bk. *Münâvî*, *Feyzu'l-Kadîr*, III, 402, r. 3774; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 25, r. 11893; *Ramuzu'l-Ehadis*, 201/5.

olurdu ya yaya gelirdi. Bir de Allah'ın nimetlerini iyi anlayalım diye onu da ortaya koyalım. Biz İstanbul'dan buraya uçakla üç saatte geldik. Eski insanlar üç ayda geliyorlardı. İki ihtimal vardı; zenginse ya atı veya devesi vardı, ya at veya deve kiraliyordu, onunla geliyordu, ya da yayan geliyordu. Tabanvayla, ayaklarıyla yürüyerek geliyordu. Şimdi biz ne yapıyoruz? Diyelim ki biz sabah namazını memleketimizde kılıyoruz. Uçağa biniyoruz. Yatsı namazında buradayız veya akşamda buradayız veya ikindide buradayız. Belki öğlende buradayız. Elhamdülillah bir vakit ya geçiyor ya geçmiyor. Hiç o sıkıntıları çekmiyoruz.

Eski zamanlarda haccetmiş bir hacının defterini eski kitapların arasında Almanya'da bir kütüphanede buldum. İstanbul'dan bir günde nereye geliyor, yürüyor, tahmin edin. Kartal'a geliyor. Bir günde Kartal'a geliyor, mola veriyor. İkinci günde yürüyor, iki günlük yolculukta Gebze'ye geliyor. İkinci gün Gebze'de. Yazmış bunları. "Gebze'de Hz. Osman'ın hattıyla yazılmış Kur'ân-ı Kerîm vardı, onu da ziyaret ettik." diye kendi

hatıralarını yazmış. Üçüncü gün İzmit Körfezi'ni geçiyor, yürüyerek veya hayvanla İznik'e geliyor. Lüks tarafı hayvana binerek. Köydekiler çok iyi bilirler, şehirdekiler de az çok görmüşlerdir, bilirler. Hayvana bindiği zaman insanın oturak yerleri yara olur. At güya lüks, ben bir-iki defa heves ettim bindim de kaç gün ağrıdı, acıdı. Atın, devenin rahat olduğu düşünülüyor o zamanlar; veyahut yaya yürüyecek.

İbn Abbas *radıyallâhu anhumâ*'dan. Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz;

el-Hâccu'r-râkib. “Binekli olan hacı için.” *Lehû bi-küllî hatvetin yedauhû baîruhû hasenetun*. “Hayvanının attığı her adım için bir hasene verilecek.” Kaç adım atılıyorsa; yüz binlerce, milyonlarca adım, her adımı için bir hasene verilecek. Bu bir.

Ve'l-mâşî... Mâşî yürüyen demek. *Ve'l-mâşî*. “Yürüyerek, yayan hac yapan.” *Lehû bi-küllî hatvetin yahtûhâ seb'ûne hasenetin min hasenâti'l-harem*. “Her adımı için yetmiş hasene verilecek.” Allah'ın lütfuna bak ki zengin veya ihtiyar veya yürümeye tâkati olmayan bineğe biniyor; o biraz rahat, rahat

olduğu için atının attığı her bir adıma bir hasene veriliyor. Ama yayanın attığı bir adıma yedi yüz hasene veriliyor. Yedi yüz misli daha fazla. Bir, görüyor musun fakiri nasıl kolluyor Allah? İki, zahmeti nasıl mükâfatlandırıyor, görüyor musun? Biri rahat, az zahmetli; diğeri sıkıntılı, zahmetli. Allah; “Kulum, sen benim için fedakârlık yaptın, zahmet ediyorsun. Al sana şu kadar mükâfat.” diyor.

Ama bir de arkasından bir söz daha var, diyor ki;

Min hasenâti'l-harem. Şu Mekke'nin hasenesi; İstanbul'un hasenesi değil! Mekke'nin ölçeğiyle hasene, İstanbul ölçeği ile değil. Mesela bir insan İstanbul'da sevaplı bir iş yapsa Allah ona bir hasene, bir mükâfat

verecek. *الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا* *el-Hasenetu bi-*

aşri emsâlihâ. Veyahut on misli verecek. Güzel bir iş yapmışsa; ister bire on verir veyahut bire yetmiş verir veyahut bire yedi yüz verir. Harem'in dışındaki bir yerin hasenesi diyelim buna. Konya, İstanbul, Sivas, Samsun hasenesi yani.

Harem-i Şerîf'in hasenesi yüz bin mislidir! Burada, Harem-i Şerîf'te bir namaz kıldığınız zaman İstanbul'da kıldığınız namaza göre bu, yüz bin misli fazla. Hadîs-i şerîfle sabit. Peygamber Efendimiz'in mescidinde kılınan İstanbul'a göre bin misli fazla. Kudüs'te kılsaydık, yol açık olsaydı; kılınan namaz beş yüz misli fazla. Köy mescidinde kılsaydık; kılınan yirmi beş, şehirdeki mescitte kıldığımız zaman elli misli fazla. Mescit büyüdüğü zaman sevap artıyor.

İnsan evinde cemaatle namaz kılsa, “çoluk çocuğu topluyorum namaz kılıyorum” diye evinde kılıyorsun ama camideki kadar sevabı olmaz. “Mahalledeki mescitte kılıyorum hocam.” Mahalledeki mescitte, köydeki camide kılarınsın ama şehirdeki kadar olmaz. Ona yirmi beş, ötekisine elli. Bir insan arazide elini kulağına dayadı bir ezan okudu, dağlara taşlara Allah'ın varlığını birliğini ilan etti. Ondan sonra kamet getirdi namaz kıldı. Bunun sevabı ne kadar? Bire elli. O da çok sevap. Onun için insan seyahatlerde, otobüsten indiği zaman yanında seccade ile gezmeli. Bizim bir arkadaşımız vardı, beline

bağlardı. Bir tanesi vardı; muşambayı arka cebine koyardı, çamur olsun, toz olsun, toprak olsun, nerede olsa yayardı, orada kıldardı. Ezan okuduğunuz zaman, siz arazide okuyup dağa taşa ilan edip de namaz kıldığınız zaman elli oluyor. Ama burada yüz bin.

Allah yürüyerek hacceden bir insanın bir adımına yedi yüz hasene veriyor, ama Mekke hasenesi veriyor. Mekke hasenesi, yani yüz bin. Yüz binle yedi yüzü çarparsak ne ediyor? Yetmiş milyon hasene veriyor bir adıma. Yetmiş milyon hasene, yetmiş milyon hasene, yetmiş milyon hasene; adımcık adımcık, adım adım bunu kazana kazana geliyor.

Şimdi ne yapmışlar; Kafkasya'nın Çeçenistan'ından bizim Şeyh Şamil'in evlatları, torunları, kimlerse, müritleri bu sene Çeçenistan'dan yaya olarak hacca yola çıkmışlar. Bizim Batum'dan ileride, Gürcistan'dan ötede Çeçenistan. Oradan yaya yola çıkmışlar. Tebük valisi bu mübarekleri karşılamış. Siz mübarek insanlarsınız, yaya hac yapıyorsunuz diye ziyafet çekmiş. “Bundan sonrasını arabayla gidin.” diye araba teklif etmiş. “Yok, sen bizi aldığın yere geri götür.

Sarayına yemek yedirmek için, ziyafet çekmek için getirdiğin yere geri götür. Biz oradan burayı da yürüyeceğiz. Kimseye sevabı kaptırmak istemeyiz.” demişler, bineği de reddetmişler. Anlaşılan bu hadîs-i şerîfi biliyorlar. Bir adımına yedi yüz Mekke hasenesi var.

Buradaki bazı hacı kardeşlerimiz de hiç olmazsa Mina, Müzdelife, Arafat; Arafat, Müzdelife, Mina yolculuğunu hiç olmazsa hacı öyle yapayım diye yaya yürüdüler. Şevk ile aşk ile elhamdülillah bazıları yaya yürüdüler. Allahuâlem o sevabı da aldılar. İşte hac böyle sevaplı.

الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَالْغَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمُجَمِّعُوا فِي ضِمَانِ اللَّهِ دَعَاهُمْ فَأَجَابُوهُ وَسَأَلُوهُ
فَأَعْطَاهُمْ

*el-Hâccu ve'l-mu'temiru ve'l-ğâzî fî
sebîlillâh ve'l-mucemmi'û fî dımânillâh
de'âhum fe-ecâbûhu ve seelûhu fe-a'tâhum.*

Câbir *radıyallâhu anh'*den rivayet edilmiş. Bu da bizimle ilgili bir müjde.

el-Hâccu. “Hac yapan insan.” *Ve’l-mu’temiru*. “Umre yapan insan.” *Ve’l-ğâzî*. “Cihad eden, gazaya giden insan.” Bizim kardeşlerimiz, gençlerimizin arasında Bosna’ya, Kafkasya’ya, Afganistan’a giden kahraman kardeşlerimiz var elhamdülillah. Allah rızası için gazaya gidiyorlar. *Ve’l-mucemmi’û*. “Cuma namazına giden insan.” Hacı, umreci, gazi ve cumaya giden kimse, *fî dîmânillâh*. “Allah’ın garantisi altındadır.” Allah bunları himayesine almıştır. Hac yapmak isteyen, umre yapmak isteyen, gazaya giden, cumaya giden Allah himayesine almıştır.

Deâhum fe-ecâbûhu. Neden himayesine almıştır? Allah onları çağırdı. İbrahim *aleyhisselâm*’a buyurdu ki;

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَأَذِنُ فِی النَّاسِ بِالْحَجِّ

Bismi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm. Ve ezzin *fî’n-nâsi bi’l-hacci*.¹² “Ey İbrahim! İnsanlara hac yapmaları için seslen, bağır.” İbrahim *aleyhisselâm* dedi ki;

¹² 22/Hacc, 27.

“Yâ Rabbi! Ben bu ekin bitmez vadide, ıssız yerde bağırısam kaç kişiye duyurabilirim?” Şurada kimse yok... Nihayet Safa'nın arkasındaki tepeye çıkacak.

“Sen bağır, sen çağır; duyurması bizden!” buyurdu.

Duyurmak Allah'ın kudretine kalmış bir şey.

Onları evine davet etmiş, “Beytullah'ı ziyaret edin.” demiş olduğu için Allah *celle celâlüh*, tabi Allah'ın himayesine girmiş oluyorlar. Ev sahibinin misafiri bunlar.

Hac yapan kimselerin en güzel vasfı nedir?

Benim çok hoşuma gidiyor, levhalarda gördüğüm zaman keyfim geliyor. Cidde'den gelirken; *Merhaben bi duyûfi'r-Rahmân*. “Ey Rahman'ın misafirleri, merhaba, hoşgeldiniz!” diye levhalar yazmışlar. İnsanın içi bir hoş oluyor, hoşuna gidiyor.

Biz neyiz burada?

Biz *duyûfu'r-Rahmân*'ız, Rahman'ın misafirleriyiz. Rahman evine gelmişiz. Ev sahibi misafire ikram eder ve korur. Misafir ev

sahibinin himayesindedir. Misafire dokundurtmaz. “Ben bunu himaye ediyorum.” der, köpeğine ısırttırmaz, komşusuna saldırttırmaz, himayesine alır. Biz şimdi Allah’ın dımânında, garantisinde, hıfz-ı himayesindeyiz.

De’âhum. Allah bu hacıyı, umreciyi, gaziyi çağırdı evine. *Fe-ecâbûhu.* “Onlar da ‘lebbeyk’ dediler.”

Lebbeyk ne demek?

Biz Türkiye’de birisini çağırduğumuz zaman “Ahmet! Buraya gel.” deriz, “Buyur.” der Ahmet. *Lebbeyk*, buyur, emret demek. Araplarda da birisi birisini çağırdığı zaman; “*Ta’âl hunâ, ey filanca!*” dediği zaman, “Gel Ahmet!” dediğin zaman mesela, Arap ne der? “Lebbeyk.” der. “Evet duydum, emrindeyim buyur.” demek o da. “Emrindeyim, hem de bir kere değil; katmerli katmerli, kat kat emrindeyim, buyur.” demek.

Allah bizi mânevî bakımdan çağırmış, biz de davetine icabet etmişiz, “Lebbeyk” diye diye geliyoruz. İstanbul’dan veyahut ihrama girdiğimiz huduttan beri;

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ
إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

“*Lebbeyk, Allâhümme lebbeyk*. Emret yâ Rabbi. Buyur yâ Rabbi. Çağırıldın geliyoruz yâ Rabbi. Tamam yâ Rabbi. Koşarak geliyoruz yâ Rabbi. *Lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk*. Senin şerîkin, nazîrin yok. *Inne'l-hamde ve'ni'mete leke ve'l-mülk*. Senin bize verdiğin nimetler sendendir, biliyoruz. Hamd ü senâlar sana layıktır, biliyoruz. Mülk, azamet, egemenlik, hakimiyet, kâinatın yönetilmesi, mukadderâtın tanzimi, hepsi senin, hep biliyoruz, her şey senden yâ Rabbi. *Lâ şerîke lek*. Şerîkin, nazîrin yok; teksin, eşsizsin, misalsizsin, emsalsizsin yâ Rabbi.” diyerek, *Lebbeyk* çeke çeke geliyoruz. Mânası bu.

Çağırıldık. *De'âhum fe-ecâbûhu*. “Çağırıldı Allah onları, onlar da daveti kabul ettiler, geldiler.” *Seelûhu fe-a'tâhum*. “Onun için isterler, Allah da onların istediklerini verir.” Allah da onların istediklerini verir, ne isterlerse...

Biliyorsunuz ki hacı evinden çıktığı zaman, tekrar evinin kapısının içine girinceye kadar duası makbuldür. Duası makbul insanlardan birisi hacı, birisi gazidir. Hacı, umreci, gazi evinden çıktığında, tekrar evine dönünceye kadar duası makbuldür. Onun için memlekete vardığınız zaman evinize gitmeyin, biraz dolaşın, evinize geç gidin. Köyünüze gidin, başka yere gidin, biraz sağa sola dua edin, sizden istifade etsinler. Duanız makbul çünkü. Evine gitti mi program bitiyor, tamam oluyor. Evinize biraz dolaşarak gidin. Ondan sonra önünüze gelene, sevdiklerinize bol bol dua edin. Çünkü Allah, siz Allah'ın davetine icabet ettiniz, emrini tuttunuz diye istediğinizi verecektir. Hacının mükâfatı böyle.

وَالْحَجُّ يُكْفِّرُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْحَجِّ الَّذِي قَبْلَهُ
وَرَمَضَانُ يُكْفِّرُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَمَضَانَ الَّذِي قَبْلَهُ
وَالْجُمُعَةُ تُكْفِّرُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهَا

Ve'l-haccu yukeffiru mâ beynehu ve beyne'l-hacci'llezî kablehu. Ve ramadânu yukeffiru mâ beynehu ve beyne

*ramadâne'llezî kablehu. Ve'l-cumu'atu tukeffiru mâ beynehâ ve beyne'l-cumu'ati'lletî kablehâ.*¹³

Ebû Umâme el-Bâhilî hazretlerinin bir başka müjdesi. Diyor ki Peygamber Efendimiz;

“Hac, -daha önce hac da yapmışsa bir insan- daha önceki hac ile şimdiki hac arasındaki günahları affettirir.” İlk hac yapanı da anasından doğduğu gündeki gibi gene affettiriyor. İkinci defa haccettiği zaman da önceki hacle aradaki günahların hepsini affettiriyor. “Ramazan da bir önceki Ramazanla aradaki günahları affettirir. Cuma da bir önceki Cuma ile aradaki günahları affettirir.” buyuruyor. Onun için biz buraya geldik mi, haccı yaptık mı, elhamdülillah bu kadar büyük mükâfatlara nail oluyoruz.

Bana kalsa, ben hacı olacak insanları ilk önce memlekette büyük bir yerde toplarım. Onlara bir hafta, on gün bu âyetleri, bu hadisleri bir bir anlatırım. “Bak, hac oyuncak

¹³ Hadisin aslında و yok. Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 13, r. 11834; Bk. Taberânî, *el-Mu'cemül-kebîr*, 8, 313, r. 8016; *Ramuzu'l-Ehadis*, 201/11.

değil. Hac ömürde bir defa ele geçen muazzam bir fırsattır. Çok sevaplıdır, çok kıymetlidir, çok esrarlıdır, çok tatlıdır, çok güzeldir, çok meşakkatlidir, çok imtihanlıdır. Çok sabır ister, çok dikkat ister, çok nezaket ister, çok edep ister, çok zarafet ister.” diye bu hadisleri okuyup da anlatmak lazım hacılara. Çünkü hacı bilmiyor.

Hacı, hacca giderken yanına bir sürü yük alıyor. Avrupa’ya turistik bir seyahate gitmiyorsun ki sen. İstanbul’dan başlıyor gürültüye patırtıya. Taksi şöförü ile münakaşaya başlıyor, havaalanında münakaşa devam ediyor. Uçakta yer kavgası yapıyor. İndikten sonra beklediği zaman canı sıkılınca kavga ediyor. Falanca yerde kavga ediyor. Arkadaşı ile bozuşuyor. Oda meselesinden problem çıkartıyor. Hâlbuki imtihanda ve şeytan peşinde. Şeytan çatlıyor; şimdi bu hacı haccedecek, sevabı kazanacak, Allah’ın sevdiği bir kul olacak diye. “Mafya çetesi sizin peşinizde, silahlı haydutlar size kastetmek için peşinizde...” desek nasıl korkarsınız? Şeytanlar peşinizde. Sizi aldatacak, sizi kandıracak, sizi günaha sokacak, sizi sevaptan mahrum

edecek. Peşinize düşüyor. Hacı bunu bilmiyor; her yerde münakaşa yapıyor, sevabını kaçırıyor; her yerde kavga ediyor, sevabını kaçırıyor.

c. Hacda Yapılmaması Gerekenler

Neden biliyorsun bunu?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمَاتٌ

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. el-Haccu eşhuru'n-ma'lûmât. Hac belli aylarda olur, senenin her zamanında olmaz; Zilhicce ayında olacak, o kadar. Senede bir defa olur.

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ

Fe men farada fî-hinne'l-hacce. Bu ayların içinde bir hac yapma imkânına bir insan nail oldu mu, sahip oldu mu;

فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ

*Fe-lâ refese ve lâ fusûka ve lâ cidâle fî'l-hâcc.*¹⁴ Allah böyle buyuruyor; “Hacda refes yok, füsuk yok, cidal yok.”

¹⁴ 2/Bakara, 197.

Refes ne demek?

Refes zina ile ilgili fiil veya bunun sözü demek. Küfür demek, ağız bozukluğu, küfürbazlık demek. Hacda hem onun fiilî durumu yok hem de lafı yok. Hani adamın ağız küfürbaz oluyor, kızdığı zaman karşı tarafı kalaylıyor. Hacda, hac yolunda bu yok. Sözü de yok, fiili de yok.

Füsuk da Allah'ın emrine aykırı iş yapmak, Allah'ın itaatinden çıkmak demek. Bu da yok hac yolunda.

Sonra ne yok?

Cidal de yok.

Cidal ne demek?

Karşılıklı çekişmek demek. Hacda cidal de yok.

Ama bizim hacılarda var. “Bizim hacılar” deyince sade siz alınmayın, sizde de var, bende de var, şu bizim iki milyon altı yüz bin hacının, hacıların hepsi mücadelecisi. İtmiyor muyuz birbirimizi? Kavga etmiyor muyuz? “Şuraya müsaade et, oturayım.” Omzunu böyle yapıyor. Ben içeri girmek istiyorum, o

beni itiyor. Namaz kılacağım. Gözümün önünde böyle olaylar oldu.

Araya girmek isteyen kızıyor ona, diyor ki;

“*E hâzâ mekânu ebîke?* Burası babanın yeri mi?”

Ötekisi de diyor ki;

Haram hâzâ!

Neresi haram? Safların sık olması sevap. Sahabe-i kirâmın kumaşlarının neresi eskirdi? Omuzları eskirdi. Neden? Sıkışık dururlardı. Neden? Safın sık olması makbul. Saf gevşek oldu mu şeytan araya girer. Sıkışık olacak. Hacı baba genişliyor, kurbağa gibi şişiyor; yanına kimseyi sokmuyor, cidal ediyor, kavga ediyor. Geçmek istiyor, geçirmiyor. Arafat’tan döndük; o araba o arabaya yol vermez, o şoför o şoförle kavga eder, o onun tamponunu ezer. Bu cidal değil mi? Cidal.

Tavaf ediyoruz, cidal yok mu? İranlı karısını orada tavaf yapılan yerde namaza durdurmuş, tam selin önünde. Eğilmiş bir de; arkasını, sağını, solunu itiyor; “Namaz kılıyor.” diyor. Bu koca Harem-i Şerif’te namaz kılacak başka yer bulamadın mı, be

adam? Ona mollası; “Makâm-ı İbrahim’in arkasında namaz kılmak sevap diye yazmış her halde kitapta veya söylemiş, orada namaz kılıyor. Orada başkasına eza veriyorsun, haram işte o. Hacılar orada sıkışıyor, karışıyor. Kendisi de tehlikede; ezilir, bağırsakları çıkar. Düşer, çünkü bu insan selinin önünde durulmaz. Bunların hepsi cidal işte. Al sana cidal.

Allah hepimizi kibar eylesin. Kibar olan kazanıyor, cidal eden kaybediyor. İmtihan burası.

Hacceden bir kardeşim;

“Hocam müsaadenizle, elinizi öpeyim, hakkınızı helal edin, biz hacca gidiyoruz.” dediği zaman, onlara diyordum ki;

“Bakın hac imtihandır. Hac sabır imtihanıdır. Mutlaka damarınıza basacak bir şeyler olacak. Aman dikkat edin, sabırlı olun.”

Burada Allah insanı sabrından mutlaka imtihan eder. Allah İbrahim *aleyhisselâm*’ı nasıl imtihan etmiş? Bıçağı eline alıp da çocuğunun ensesine dayayınca kadar, bakalım yapacak mı yapmayacak mı diye nasıl

imtihan etmiş? Burası imtihan yeridir. Onun için her şeyi tıklarında gitsin diye hazırlarsın, Allah bir problem çıkartır.

Bir arkadaşım anlattı. Herkesin kurbanı kesilmiş, iki tanesinininki kalmış, kalanlardan biri de arkadaşımın kurbanı, ille onunki olmamış. Kahkahayla güldüm ben. “İşte bak, Allah sizi nasıl ayırdı!..” Problem çıkartıyor. Neden? Bakalım sabredecek mi, diye. Sabrederse mükâfatı olacak, sabretmezse kaybedecek. İmtihan. Müzdelife’de olur, Mina’da olur, Arafat’ta olur.

Arafat’ta mesela zenci hacılar geldiler, bizim ayırdığımız yere girmek istediler. Biz de sokmak istemedik. Ayırmışız biz, ailemiz var, sokmak istemedik. Bir imtihan oluyor. Onun çadırı şurası, bizim çadırımız burası; “Sen bir karış bu tarafa git.” diyor. “Canım işte burası senin yanın, öbür tarafı benim.” Geriye gelmeyiveriyoruz.

Neticede haccın nasıl olması lazım geliyor?

Hacının tatlı dilli, güleç yüzlü, sabırlı, cömert, bağışı, iyiliği çok yapan bir insan tarzında olması gerekiyor.

İnşaallah bir dahaki sefer, Allah'a dua edelim; bizleri-sizleri tekrar tekrar hac yapmaya muvaffak eylesin. O zaman bu tecrübeye dayanarak, bunları bilip daha sabırlı olursunuz. Yol arkadaşlarınızla kavga etmezsiniz. Karşınıza gelen çeşitli problemleri sabırla çözmeye çalışırsınız. İmtihanları inşaallah kazanırsınız.

Bir şey daha var. Kâbe'yi geride bırakıp - burada kalıyor- biz memlekete gidiyoruz. Ama karşımızdaki insanların gönülleri karşımızda. Kâbe kadar muhterem, Kâbe'den daha önemli olan kalpler Türkiye'de de karşımızda. Burada Kâbe'ye hürmet ettiğimiz gibi orada da gönüllere hürmet etmeyi unutmayalım. Burada, hacda Kâbe'ye hürmet etmeyi gördük, öğrendik, tavaf ettik, haccettik. Bileceğiz ki Peygamber Efendimiz'in ifadesiyle; "İnsanın gönlü Kâbe kadar muhteremdir, hatta Kâbe'den daha muhteremdir." O halde gönül yapmaya gayret edeceğiz. Benim hacı olduğum, hacdan sonra Türkiye'ye döndüğüm

zamanki halimden, tavrımdan, değişme belli olmalı.

Bizim bir müdür vardı, bir yerde. Bir gün geldi; “Es’ad Hocam, bir tarikata girdim.” dedi. Ben o zaman henüz talebeydim. Birisine intisap etmiş o zaman. “Hayırlı mübarek olsun.” dedim. Sonra aradan bir zaman geçmiş, hanımı; “Ya efendi, sen bir değıştin, ne oldu sana?” demiş. Tabi değişir.

Biz de böyle olacağız işte. Birilerinin, bizi tanıyanların bize; “Yahu komşu, sen bu seyhatten önce başka türlü bir insandın, şimdi bir değıştin.” demesi lazım. “Yahu sen bu seyahatten önce başka türlü bir insandın, şimdi bir değıştin, maşaallah lokum gibi oldun, kaymaklı kadayıf gibi oldun.” demesi lazım. Gittiğimiz zaman değişmemiz lazım.

Ramazan ayındaki ibadetlerin makbul olmasının alâmeti neydi? Peygamber Efendimiz ne buyurdu?

Ramazan’dan sonra Ramazan’daki gibi, melek gibi ibadet ehli olarak devam edebiliyorsa, Ramazan’ın ibadetleri kabul oldu. Ramazan bitmesi ile beraber gene

Ramazan'dan evvelki kötü huylarına devam ediyorsa; sigara, içki, kumar, kavga, gürültü, namazsızlık, niyazsızlık; demek ki Ramazan kabul olmadı. Peygamber Efendimiz böyle bildiriyor. Ramazan'dan sonra insanın Ramazan'daki güzel hali devam ediyorsa, Ramazan'ın kabulüne alâmettir; devam etmiyorsa Ramazan'ın kabul olmadığına alâmettir.

Oradan da bu tarafa gelebiliriz. İnsanın hacdan sonraki hali güzel olmazsa, belki haccın kabul olmadığına alâmet olabilir. Kendimize dikkat ve ihtimam edelim. Karşımızdaki mü'min kardeşlerimizin gönüllerinin Kâbe gibi muhterem olduğunu bilelim. Nasıl hacc-ı mebrûr için *it'âmu't-taâm* ve *tîbu'l-keîâm* gerekiyorsa, ziyafet çekmek, gönül almak, tatlı konuşmak gerekiyorsa, inşaallah Türkiye'de de ona dikkat edelim.

d. En Az Hac Kadar Sevaplı Başka Bir İbadet

Hatırlatmayı istediğim bir husus daha var. Enes *radıyallâhu anh*'den İmam Tirmizî'nin

rivayet ettiği ve “Hasen hadistir.” diye bildirdiğine göre, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuş ki;

مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ

Men salle'l-fecre fî cemâatin. “Kim sabah namazını cemaatle kılsa.” Camide.

ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ

Sümme ka'ade yezkurullâh. “Sonra oturup camide -sabah namazı bitti- zikrullahla meşgul olarak zamanını geçirirse.” Ne zamana kadar?

حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ

Hattâ tatlu'a's-şems. “Güneş doğup kerahet vakti çıkıncaya kadar.” O ne demektir? Yani güneş 6'da doğuyorsa, 6 buçuk demektir. Demek ki güneş doğmasından yarım saat, yirmi beş dakika, kırk dakika geçinceye kadar zikrullahla meşgul olursa;

ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ

Sümme sallâ rek'ateyni. Sonra kalkıp da iki rekat bir namaz kılsa.

كَانَتْ لَهُ

Kânet lehü. Böyle ibadet etmesi sabahleyin, o kul için;

كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ تَامَةٍ تَامَةٍ تَامَةٍ

Ke-ecri haccetin ve 'umretin tâmmetin tâmmetin tâmmetin. “Tam bir hac ve umre yapmış gibi sevap kazanmasına sebep olur. Tam bir hac ve umre, tam bir hac ve umre.”¹⁵

Erbabı bilir; İmam Tirmizî, sahih hadis kitaplarından birisinin sahibidir, Özbekistan'daki Tirmiz'dendir, çok büyük alimdir. “Hasen hadîs-i şerîf.” diyor. “Zayıf.” demiyor, “Mevzu.” demiyor. İmam Ebû Dâvud'dan da rivayet vardır. O da büyük hadis alimidir. *Sıhah-ı Sitte*'den birisinin sahibi de odur. O da Peygamber Efendimiz'in kendisinin

¹⁵ Begavî, *Şerhu's-sünne*, III, 221, r. 710; Suyûtî, *el-Cami'u's-Sağîr*, II, 3163, r. 11292; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl* VII, 808, r. 21508; Bk. Tirmizî, “*Salât*”, 412, r. 586; Beyhakî, *Şu'abu'l-Îmân*, XII, 221, r. 9305.

de fiilen böyle yapmayı sevdiğini, âdet-i seniyesinin bu olduğunu bildiriyor.

Size neyi hatırlatmak istiyorum?

Haccettiniz, umre yaptınız. Hacc-ı kıran veya hacc-ı temettü. Eğer hacc-ı ifrad yaptıysanız, gider tekrar ihrama girip bir umre de yapabilirsiniz. Buradaki haccetmenin ne kadar zor olduğunu gördünüz. Uçağa bindiğiniz zamandan, Türkiye’de havaalanındaki sıkıntılardan, gümrüklerden geçmekten, Cidde Havaalanı’ndaki bekleyişlerden, buradaki sıkıntılardan, tavaftaki sıkıntılardan, Arafat’taki izdihamdan, güneşten vesairenden bu işin zor olduğunu gördünüz değil mi?

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfnde buyuruyor ki; “Kim sabah namazından sonra oturup zikrullahla meşgul olursa, sonra kalkıp iki rekat namaz kılarsa, tam kabul olmuş bir hac ve umre sevabı alır, tam bir hac ve umre, tam bir hac ve umre!” diye üç defa söylüyor. Ben bunu şahsen bir büyük ganimet olarak görüyorum ve size anlatmayı da arkadaşlarıma bir gizli sırrı, kârlı bir işi açıklamak olarak görüyorum. Zevkle yapıyorum bunu.

Madem ki sahih, hasen bir hadîs-i şerîftir, daha başka hadîs-i şerîflerde Peygamber Efendimiz böyle buyurmuş; haccın umrenin ne kadar zor olduğunu, ne kadar zaman aldığını, ne kadar paraya mal olduğunu da biliyoruz... Biliyorsunuz, her hacının kesesinden bu işler için yirmi-yirmi beş milyon gitmiştir. Helal olsun, feda olsun. Bire yedi yüz sevabı var. Allah yolunda canımız bile feda olsun. Tamam ama sabahleyin sabah namazından sonra bir saat uykundan fedakârlık edersen, bir dahaki hacca gelişine kadar Türkiye’de de hac ve umre sevabı kazanabileceksin. Bu da benden size bir sır, açıklama, müjde olarak hatırunuzda kalsın.

Hiz. Ömer *radıyallâhu anh* rivayet etmiş ki; Peygamber Efendimiz Medine’de bir ordu hazırlamış, düşman, müşrik kabilelere göndermiş. Mücahitler silahlanmışlar gitmişler. Sonra, çarçabuk dönmüşler. Hem de zayıf yok. Hem de koyunlar, develer, bir sürü ganimetle dönmüşler. Çok sevinmiş sahabe. Hurma bulamıyorlar, yiyecek bulamıyorlar. Bir hurmayı biraz birisi emiyor ötekisine veriyor. Örtünecek örtü bulamıyorlar. Adam geliyor,

camide namazı kılıyor, camiden dua etmeden çıkıyor, karısına örtüyü veriyor, o da evde namaz kılıyor. Yoksulluk var. Gitmişler; ölüm de olmadan, telefât da olmadan kısa zamanda ganimetle dönmüşler. Demişler ki;

“Oh oh, ne kadar güzel yahu, çok kısa zamanda bu kadar büyük kâr.”

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki;

“Ben size bundan daha kârlı bir şey söyleyeyim mi?”

“Söyle yâ Resûlallah, buyur.”

“Bir insan sabah namazından sonra oturup zikrullahla meşgul olur da, sonra kalkar iki rekat namaz kılırsa, bu onun için daha kısa zamanda daha büyük kâr olur.” Yani bu ordunun gidip de kâr sağlamasından.

Bu da bir başka hadîs-i şerîf. Bu da var. *Hadislerle Müslümanlık* adlı beş ciltlik kitapta var. Bu hadisle ilgili çeşitli rivayetler var; “köle âzat etmiş gibi sevap kazanır, rızkı bol olur, ölecekse imanla göçer” diye.

Açıkçası size şunu söylemek istiyorum ki;

Türkiye'ye gittiğiniz zaman da sabah namazından sonra camiden çıkmayın, işrak vaktine kadar bekleyin. Her gün bir hac ve umre sevabı kazanın mübarekler. Bunu sizlere hatırlatmak istiyorum.

Bir de Allah riyayı, gösterişi, şöhreti, ibadette mağrur olmayı, böbürlenmeyi sevmez. Onun için, “Hacıyım.” diye böbürlenmeyin. Hacılık ünvanını kartlarınıza basmayın. Allah bilsin. Kabul etti ise Allah kabul etmiştir; etmediyse sen “Hacı” diye elli kere yazsan, kırk kere yazsan, elli yere yazsan kıymeti yoktur. Kendinize de güvenmeyin, ibadetinize de güvenmeyin. Çünkü bilmiyoruz ki kabul oldu mu olmadı mı! Sadece ümit ediyoruz; Allah kabul etmiştir, müjdeler var, sevaplar çok. Ama kabul oldu mu olmadı mı, yine de bilmiyoruz, meçhul.

Ben üniversitede hoca iken bir talebem otobüsle hacıları getirmiş. Sonra Türkiye'ye döndürdü. Geldi beni de ziyaret etti.

“Nasıl geçti seyahatin?” dedim.

“İyi geçti hocam.” dedi.

“Nasıl bizim hacılarımız?”

“Hocam hacılarımız cahil, sözüm meclisten dışarı, gittikleri yerin kıymetini, mukaddesliğini anlayamıyorlar, ibadetlerini tam yapamıyorlar, boş şeylerle meşgul oluyorlar, mâlayânî ile vakitlerini öldürüyorlar, ticaretle vakit geçiriyorlar, şuarsuzlar...” dedi.

Eğitim lazım. Eğitim olmayınca nereden bilsinler bu âyetleri, hadisleri.

“Yalnız birisini çok beğendim hocam, Medine'ye otobüsle ilk gittiğimiz zaman otobüsten iner inmez yere bir yattı Resûlullah Efendimiz acaba ayağını basmış mıdır, bu mübarek belde onun beldesidir diye kuşları öptü. Gözlerinden inci gibi yaşlar dökülüyor, hem kendisi ağladı hem bizi ağlattı. Âşık-ı sâdık bir kimseydi. İşte o aşk ile o şevk ile haccını yaptı.” dedi.

Bakın muhterem kardeşlerim!

Asıl sonu önemli. Haccını yaptı, sonra dönüşte Medine'de bir rüya görmüş. Rüyada Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'i görmüş. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* rüyasında ona;

“Evladım, bir kağıt getir de senin hacı olduğunu, haccının makbul olduğunu yazayım.” demiş.

O da sevincinden uçarak kağıt kalem arayıp bulayım getireyim diye öbür odaya gitmiş. Oralardan çekmecelerden kağıt kalem bulmuş. Peygamber Efendimiz'in oturduğu odaya tekrar dönmüş. Bakmış Peygamber Efendimiz'in oturduğu yerde Peygamber Efendimiz yok, şeyhi oturuyor. Bu sefer şeyhini oturuyor görmüş. Bu bir müjdedir tabi.

Böyle bir rüya neyi gösteriyor?

Hakikaten bu aşık-ı sâdık kimsenin Resûlullah tarafından sevildiğini ve haccının makbul olduğunu gösteriyor. Olabilir. Allah bazen kötülerin haccını da iyilerin hürmetine kabul eder. Bu da var. İyilerin hürmetine kötülerin haccını da arada kabul eder.

Allah haccımızı kabul eylesin, mebrur bir hac eylesin. Mükâfatı olarak cennetine bizi dahil eylesin. Tekrar tekrar buraları görmek, ziyaret etmek, Peygamber Efendimiz'in türbe-i saadetine varmak nasip eylesin. Ama memleketimize döndüğümüz zaman da

buradaki melek gibi ibadet ehli halimizi, Ramazan'daki halimiz gibi halimizi devam ettirmeye artık hacı olduktan sonra iyi bir insan olmamızı nasip eylesin.

e. Hacer-i Esved'in Önemi

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki:

“Bir insan hacer-i esved'e istilam ettiği, elini sürüp öptüğü veya uzaktan *Bismillahi Allahu Ekber* dediği zaman Allahu Teâlâ hazretleri ile musafaha yapmış olur.”

Dikkat edin. Allahu Teâlâ hazretleri ile musafaha yapmış, söz vermiş olur. O kadar şerefli dir. Milletin orada birbirini kırması ondan.

O şerefe nail olayım diye o hacer-i esved'e Abdullah b. Ömer bir girmiş -şimdi ben kendim doğru görmüyorum oraya girip de kimseye ezâ vermeyi, çünkü ben girmek istedim mi bizim ihvanımız avânemiz, Allah razı olsun, ortalığı târumâr ederler evelallah. Beş dakika öperiz ama girmek istemiyorum.

Abdullah b. Ömer ne yapmış?

Girmiş. Girince itişmeden kakışmadan burnu kanamış. Çıkmış gitmiş, yeniden abdest almış bir daha girmiş yine burnu kanamış yine çıkmış. Bir daha girmiş. Bu Abdullah b. Ömer. Fakih. Çok iyi bilir İslâm'ı.

Neden bu rağbet?

Hâcer-i Esved cennetten bir taş ve insan onu istilam ettiği zaman Allahu Teâlâ hazretleri ile musafaha etmiş, söz vermiş, ahdetmiş gibi oluyor.

Bu ahdinizi unutmayın. Bu bir söz vermedir. *Bismillahi Allahu Ekber* dediniz, Allahu Teâlâ hazretlerine söz verdiniz, artık siz sıradan bir müslüman değilsiniz. Allah'a söz vermiş bir insansınız. Allah'la -lâ teşbih ve lâ temsil, Peygamber Efendimiz söylediği için söylemekte mahzur görmüyoruz- musafaha edip ahdetmiş, söz vermiş insansınız. Bundan sonraki hayatınız bu sözünüze uygun olsun. Sabah namazlarından sonra o şeyi de devam ettirin. Her sabah bir hac ve umre sevabı kazanmanız da mümkün olsun. Biz bu hacılara hizmetin zorluğunu biliyoruz. Ve ben aslında korkuyorum da, beni affedin onuruma da dokunuyor. İstemiyorum da kendi başıma

kendi keyfime haccetmek varken ne diye başkasının ahını alayım. Ne diye başkasının yükünü yükleneyim. Bunu neden yapıyoruz? Biz eskiden bu yükü yüklenmiyorduk. Hacıları buraya getirmiyorduk. Eskişehir'den hacı kardeşlerimiz geldiler ağladılar.

“Hocam, herkesin hocasının yeri belli yurdu belli, biz sizi Harem’de aradık bulamadık.” dediler. Baktım iki gözü iki çeşme ağlıyor.

“Ne yapalım nasipte olmayınca görüşemeyiz.” dedim.

“Olur mu öyle şey, bilmem ne?..” Teselli olmuyor, biraz da sitem ediyor.

“Bari beraber gidecek bir organizasyon kuralım da hacı kardeşlerimizle, ihvanımızla beraber gidelim, beraber gelelim.” dedik. Bu organizasyonu kurduk. Çok zor.

Biz bu sene sizi hacca getirdik ya siz bilmezsiniz biz öldük öldük dirildik. Siz bunu hiç duymamışsınızdır, belki duymuşsunuzdur. Vize vermediler. Daha önceki senelerde alabildiğimiz imkânlarla sahibiz. Yine vize alabiliriz diye düşündük. Vize vermediler.

Düştük mü yalancı mevkiine. Kışkırttık milleti “hacca gelin” diye. Paralarını da aldılar, “Taksitle de hac olur. Taksit yatırın. Üç ay, beş ay sonra ödeyin. O da olur.” dedik. Şimdi hepsinin parasını aldık. Suud vize vermez, hacılar kaldı arada. Başladılar dedikoduya, gıybet, ağır hakaretimiz sözler söylemeye. Hadi söylesinler. Netice itibariyle diyeceğiz ki:

“Alın paranızı, kaç para verdiniz, şu kadar dolar al paranı...”

Çulumuzu, halımızı satacağız ödeyeceğiz. Bu birşey değil ama heveslendirdik, olmadı. Alan da kızıyor. Haklı. Ben olsam ne kadar sabrederdim onu da bilmiyorum. Kızır tabi. Fakat biz alamadık, vermiyorlar. Eski ahbaplık söz verme vs. Söz vermişti yapamıyor. Kral emretmiş, kontenjan bu kadar.

“Sen Türkiye'den gelecek hacıların kontenjanını kısacağına şuradaki cemselileri buraya sokma. Bunlar her sene hac ediyor, senede kaç defa umre ediyor. Sen şu kendi ahaline ‘hacıları rahat bırakın’ de. Onları sokma biz de rahat rahat haccederiz. Sen Türkiye'den hacıları kısma çalışacağına Suud'dan hacıları kıs. Suudlular'ın, Kuveyt'in

hepsi canavar gibi adamlar. Cemseleri var, kaldırımdan atlarlar, kumdan geçerler için inceliğini bilirler. Bizim hacı babalar burayı tanımaz. Yolları tıkarlar, asıl izdihamı yapan onlar.”

Neyse, vizeyi vermediler. Şimdi ne yapacağız? Hadi, bir arkadaşımızı Kafkasya'ya gönderdik, bir arkadaşımızı Almanya'ya gönderdik, bir arkadaşımızı bilmem nereye gönderdik. Uğraş didin, uğraş didin. Allah yüzümüzü ak etti. Hacıları ibadetten mahrum bıraktırmadı. Ya sizin duanız, ya Allah bize acıdı. Yoksa bizi çığ çığ yerdiniz. İnsan eti yemek yok ama pişirmeden yerdiniz bizi. Çığ çığ yerdiniz. Ya Allah size acıdı ya bize acıdı, nasıl oldu bilmiyorum. Veyahut her ikimize acıdı, bizi size yedirtmedi sizi de Türkiye'de koydurtmadı, mahrum bırakmadı. Geldiniz burada haccettiniz.

Tabi “Hizmet edelim, güzel bina tutalım.” dedik. “Bozuk musluklu bina tutalım.” demedik ama musluklar bozuldu. Üç tane asansör var ama ikisi çalışıyor biri çalışmıyor. Ben buraya gelirken “Hocaefendi!” diyor birisi. Kavuklu gördüğü için bana

sesleniyor. “Bu asansörlerle kim meşgul olacak?” diyor. Size de imtihan bize de imtihan. Vazifeyi güzel yapmazsak imtihanı biz kaybederiz. Siz de ileri geri konuşursanız, gıybet dedikodu ederseniz haccın sevabını da siz kaybedersiniz. Herkes imtihan oluyor. Allah çeşit çeşit imtihanlar çıkarıyor. Neyse. Allahu Teâlâ hazretleri eksiklerimize, kusurlarımıza rağmen ibadetlerimizi kabul eylesin. Oldu geldi geçti işte, ne izdiham kaldı, ne taşlama kaldı, ne tavaftaki terleme kaldı. Hepsi geçti. Bir şey beni böyle duygulandırır. Farsça. Gülistan'da okumuştum. Şeyh Sâdî yazıyor. Fukarâcığın birisi, geceleyin çok ayazmış, sıfırın altında kaç derece dışarıda kar yağmış, buz tutmuş her taraf. Soğuktan ölecek. Bir hamamın odunluk kısmına girmiş. Fırına ateş atılıp da suyunun ısıtıldığı kısmına. Küller de yumuşacık, oraya yatmış. Sıcak küllerin, dumanların arasına yatmış. Oh, gecesi geçti. Sabahleyin dışarı çıkmış. Bakmış ki karşıda çok büyük bir kasır var, köşk var. Köşkün de balkonuna bir beyefendi hazretleri çıkmış ki samur kürklü, cübbesinin etrafında samur kürk var. Sımsıkı

giyinmiş, safâ içinde. Üşümemiştir tabi ötekisi. Şu söz beni duygulandırıyor. Diyor ki:

Şeb-i tennur güzeştü

Şeb-i sammur güzeşt.

Mânası şu: “Tandır gecesi de geçti, samur gecesi de geçti. O da geçti bu da geçti.” Hepsi geçti, işte imtihanı kazanan kazandı, ibadeti yapan yaptı, Resûlullah'ın rızasını kazanan kazandı, Allah'ın sevgisini kazanan kazandı, farzını eda eden etti, kaybeden kaybetti, sevap kazanan sevap kazandı, günah yüklenen günah yüklendi, oldu bitti. Allah bizi affetsin. Daha buralarda duaların makbul olduğu zamandır. Günahlarımızın affı için Allah'a tevbe ve istiğfar edelim. Allahu Teâlâ hazretleri bilerek bilmeyerek yaptıklarımızı affeylesin. Yaptığımız kabahatlerden dolayı tereddüp etmiş cezaları, azapları, ikapları da lütfuyla keremiyle kaldırsın. Bize rahmetiyle muamele eylesin. Hem dünyamızı mâmur eylesin hem âhiretimizi mâmur eylesin. Bundan sonraki ömrümüzde söz verdik kendisine; Allahu Teâlâ hazretleri sevdiği bir kul olarak yaşatsın. Bizi günahın zilletine düşürmesin. İsyanın fecaatine atmasın.

Kendisine muti olarak yaşatsın. Âsî olmadan yaşatsın. Edebe riayet ederek yaşatsın. Sevdiği kul olarak huzuruna varmayı, cennetiyle cemaliyle müşerref olmayı sevdiklerimizle beraber nasip eylesin. Madem haccı makbul olanlara 400 kişiye de şefaathakkı verecek. Şöyle sevdiklerimizle, evlad üiyamızla beraber Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin. Gününüz geceniz hayrolsun.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

13 Zilhicce 1413 / 03.06.1993

Mekke

[Bütün HAC VE UMRE SOHBETLERİ'ne PDF](#)

[olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

